

משה רבינו – סוכן כפול?

בראשיתה של פרשת וארא ישנה בעיית "פשט" מפורסמת. בעקבות המשבר שנוצר בסוף פרשת שמות, מחדש הקב"ה את שליחותו של משה ביתר שאת והוא נותן לו דברי חיזוק ("והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי"). בתום דברים אלה אומר ה' כך: "בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו". בתגובה לכך אומר משה: "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים". דו שיח זהה כמעט לחלוטין מופיע 15 פסוקים לאחר מכן, ושם כתוב כך: "דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך". ותגובתו של משה הינה: "הן אני ערל שפתיים ואיך ישמע אלי פרעה". עד כדי כך נראים הדברים זהים, שרשי" מפרש שמדובר בדו שיח שארע פעם אחת, אך התורה סיפרה אותו פעמיים מפני שסטתה מהנושא לצורך כלשהו. זהו כלל ידוע שמופיע במקומות שונים ש על פיו התורה מחזירה אותנו לעניין שדנה בו לפני כן, על ידי שחוזרת על פסוקים שנאמרו לפני ההפסקה. הפסקה זו היא מעין סוגריים המוכרים לנו היום. **השאלה הנשאלת היא** לשם מה סטתה התורה מתיאור המאורעות? כאשר מעיינים בפרשה המתוארת בסוגריים ניתן לראות שני חלקים. בחלק הראשון פונה ה' למשה ואהרן (בניגוד לפנייה המוקדמת יותר למשה בלבד). בחלק השני ישנו תיאור של תולדות ראובן, שמעון ולוי עד להולדת משה ואהרן. ניתן לפרש בצורה פשוטה שבעקבות דברי משה שהוא אינו מסוגל לקיים שליחות זו, ציוה ה' את השליחות למשה ואהרן כאחד, ועקב כך מפרטת לנו התורה את הייחוס של שני אחים אלה. עדיין נשאלת השאלה מדוע ישנו צורך בייחוס זה ד ווקא כאן, הרי כבר בפרשת שמות מוזכר שאהרן עתיד להצטרף לשליחותו של משה? דומה שהתשובה לשאלה זו קשורה להבנת **מהות שליחותו של משה**. משה רבינו נשלח מגבוה על ידי הקב"ה כדי לעשות את ה"בלתי אפשרי" ולגאול את עם העבדים ממצרים. אך משימה זו אינה ניתנת לביצוע רק מתוקף היות משה שליחו של ה'. אם עם ישראל אינו חפץ להיגאל, אזי הגאולה לא יכולה להתרחש. דבר זה מזכיר את הדוד של שיר השירים המתדפק על דלת רעייתו באישון ליל, אך לרעייה אין את הכוח והרצון הדרושים לקום ולפתוח. ("פשטתי את כותונתי איככה אלבשנה.."). התורה מלמדת אותנו שעל מנת שתבצע גאולה דרושה פעולה של העם "מלמטה" בנוסף לפעולתו של הקב"ה "מלמעלה". לפיכך מתארת התורה את משה כמי שנשלח על ידי הקב"ה, אך ממש לפני שמתחילה השליחות הארוכה והמייגעת שבמרכזה עשר המכות והוצאת בני ישראל ממצרים, מספרת לנו התורה **שמה ואהרן נשלחו יחדו** כשקולים זה לזה. שליחותם זו אינה כשליחות שתוארה בפרק ג ושתואר להלן בפרק ז, שבה משה הינו דומיננטי ואהרן משמש לו כפה. השליחות שמתוארת כאן היא שליחות מטעם בני ישראל ובשליחות זו ישנם **שני מנהיגים** שצמחו מלמטה. ישנה חשיבות עליונה להבין שהוצאת עם ישראל ממצרים תצליח רק אם עם ישראל יצליח להעמיד מנהיגים שיובילו אותו. בהתאם למהלך זה, משה ואהרן צמחו מתוך בני ישראל ולכן מתארת התורה את ייחוסם המשפחתי ואת שייכותם לעם ישראל. התורה מספרת על ראובן ובניו ועל שמעון ובניו, ואחר כך על שבט לוי שהעמיד שני אנשים שצמחו להיות מנהיגים. את השלב הזה מסכמת התורה: "**הוא אהרן ומשה... הם המדברים** אל פרעה... **הוא משה ואהרן**". משה ואהרן הינם שוים זה לזה בכך שהם אנשים שצמחו מתוך עם ישראל כדי להושיע את עם. משה, אם כן פועל "**כסוכן כפול**", מצד אחד הוא שליחו של ה' ומצד שני הוא שליחם של עם ישראל. ניתן לומר שמסיבה זו, בדו שיח השני לא מופיע שבני ישראל לא שמעו אליו, אלא רק פרעה, מכיון שהשליחות שצומחת מלמטה אמורה לפתור בעי"ה זו. (דגם זה מזכיר את השאלה שיש לתלמוד על מהות תפקידם של הכהנים – האם הם "שלוחי דרחמנא" (=שלוחי ה'), או "שלוחי דידן" (=שלנו)). יש כאן מסר לכל הגאולות העתידיות ובמיוחד לדורנו. אמנם ישנם רגעים שבהם מתערב הקב"ה כדי להציל את עם ישראל. ראינו בשבת שעברה שה' מתערב ממש ברגע האחרון לפני שעם ישראל הפך להיות ככל העמים. אך גאולתו של ה' אינה יכולה להתבצע אם עם ישראל לא יתעלה על עצמו ויעמיד הנהגה. ניתן לראות בהסטוריה הקרובה שלנו שאנשי אמונו של הקב"ה לא תמיד השכילו להתרומם למנהיגות זו מתוך שהסתמכו באופן מוחלט על הקב"ה, ובחלל שנוצר נוצרו מנהיגים שצמחו **מתוך עם ישראל אך לא מתוך תורת ישראל**. החובה שמטילה עלינו פרשה זו היא להבין את הזכות והחובה שנפלו בחלקנו להיות שותפים עם הקב"ה בקידום גאולתו של עם ישראל. בהתאם לכך עלינו לשאוף להנהגה שצומחת מתוך עם ישראל אך המקדשת את שמו של ה' בעולם.

שבת שלום,

הרב יוני ברלין, מנהל בית הספר